

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
C. P. 2-124 Bucureşti, ROMÂNIA

CHARLES DICKENS
The Personal History of David Copperfield

Coperta colecției
DONE STAN

Ilustrația copertei
HENRY PETHER
Old Guildford (detaliu)

© RAO International Publishing Company, 2003
pentru versiunea în limba română

Tiparul executat de
R.A. „Monitorul Oficial“
Bucureşti, România

2003

ISBN 973-576-501-2

CAPITOLUL XXX

O nenorocire

Am ajuns seara la Yarmouth și am tras la han. Știam că odaia de musafiri a lui Peggotty – odaia mea – va fi ocupată probabil în scurt timp, dacă nu cumva Marele Oaspete, în fața căruia fiecare muritor trebuie să se dea la o parte, se și instalase în casă; aşadar, m-am dus la han, unde am mîncat și mi-am oprit loc pentru noapte.

Era zece cînd am ieșit. Multe prăvălii erau închise, iar orașul părea somnorus. Cînd am ajuns la prăvălia lui Omer și Joram, am găsit obloanele puse, dar ușa era deschisă. Zărindu-l pe *mister* Omer, care trăgea din lulea așezat în pragul salonașului, am intrat și l-am întrebat cum o mai duce.

– Ei, Doamne Dumnezeule, ia te uită! a exclamat *mister* Omer.
Dar dumneata ce mai faci? Ia loc. Sper că nu te supără fumul?

– Cîtuși de puțin, i-am răspuns. Chiar îmi place... din luleaua altuia.

– Va să zică, în luleaua dumitale, nu? a spus *mister* Omer rîzînd. Cu atît mai bine, *sir*. Prost nărav la cei tineri. Ia loc. Eu fumez, că-mi face bine la astm.

Mister Omer mi-a făcut loc și mi-a adus un scaun. Apoi s-a așezat la loc, gîfiind și trăgînd cu nesaț din lulea, ca și cum în ea s-ar fi aflat provizia de aer fără de care ar fi pierit.

– Sint mihnit de stirile proaste pe care le am despre *mister* Barkis, i-am zis.

Mister Omer s-a uitat la mine grav și a clătinat din cap.

– Știți cumva cum se simte astă-seară? am întrebat.

– Tocmai asta voi am să vă întreb și eu, *sir*, dar n-am îndrăznit, mi-a răspuns *mister* Omer. E unul din neajunsurile branșei. Cind cineva-i bolnav, *nu putem* să ne interesăm de mersul bolii.

Nu mă gîndisem la acest neajuns; e drept însă că, înainte de a intra, mi-a fost teamă că voi auzi iar vechea melodie. Cind a pomenit de acest neajuns, am recunoscut că aşa stăteau lucrurile și am și spus-o.

– Da, da, mă-nțelegeti, a urmat *mister* Omer clătinind din cap. Nu îndrăznim s-o facem. Dragă Doamne, dacă le-am trimite vorbă: „Firma «Omer și Joram» vă prezintă omagii și întreabă cum vă simțiți în dimineața asta“ sau în după-amiaza asta, după cum ar fi cazul, ar fi o lovitură care pe mulți i-ar da gata.

Atât eu, cît și *mister* Omer am dat din cap, iar *mister* Omer s-a folosit de lulea pentru a se alimenta cu aer.

– E una dintre considerațiunile care impun membrilor branșei să se abțină de la actele de curtoazie pe care am dori adesea să le facem, mi-a zis *mister* Omer. Să luăm cazul meu. Îl cunosc pe *mister* Barkis de patruzeci de ani. Dar nu pot să mă duc să-ntreb: „Cum îi mai merge?“

Mi-am dat seama că asta nu putea să-i vină ușor și i-am spus-o:

– Vreau să sper că nu-s mai interesat decât oricare altul, mi-a zis *mister* Omer. Uitați-vă la mine! Pot să-mi dau ultima suflare în orice clipă, și, pe cît îmi dau seama, în această situație e puțin probabil că-să mai putea fi interesat. E puțin probabil să fie astfel un om care știe că-si poate da în orice clipă ultima suflare, aşa ca foalele cind se taie burduful; mai ales cind omul acela e și bunic.

– Firește că nu, am încreuviințat.

– Nu că m-aș plinge de meseria mea, a urmat *mister* Omer. Nu, nicidecum. Fiecare meserie are, firește, părți bune și rele. Aș dori numai ca oamenii să nu se piardă atât de lesne cu firea.

Cu un aer blajin și îndatoritor, *mister* Omer a tras de câteva ori din lulea, fără a spune nici un cuvânt; apoi, reluând prima idee, a zis:

– De aceea, ca s-aflăm cum o mai duce Barkis, sintem siliți să ne mărginim la Em'ly. Știe ea prea bine ce gînduri nutrim și n-are, în privința noastră, mai multe temeri sau bănuieri decât dacă am fi niște miei. Minnie și Joram tocmai s-au dus la Barkis acasă (unde, după închidere, Em'ly se duce să-i dea o mînă de ajutor mătușii), ca să-ntrebe cum îi mai merge în astă-seară; dacă ati binevoi să aștepтаti pînă se întorc, ati afla de la ei toate amânuntele. N-ați vrea să luați ceva? Un grog, cu puțină apă? Cind fumez, mai beau din cind în cind cîte un grog – mi-a zis *mister* Omer, ridicînd paharul – fiindcă se spune că moaie înghiitoarea prin care se face păcătoasa asta de respirație a mea. Dar, slavă Domnului, nu înghiitoarea-i bolnavă, a adăugat *mister* Omer, râgușit. Mereu îi zic fiicei mele, Minnie: „Respirația să fie cum trebuie, că de înghiitoare n-am eu grijă!“

Într-adevăr, respira foarte greu și era îngrijorător să-l vezi rîzind. Cind și-a revenit, i-am mulțumit pentru grogul oferit, dar am refuzat, întrucât tocmai cinasem; i-am spus însă că, de vreme ce mă poftise, voi aștepta pînă s-or întoarce fiica și ginerele lui și l-am întrebat ce mai făcea micuța Em'ly.

– Să vă spun drept, *sir*, mi-a zis *mister* Omer, scoțînd luleaua din gură ca să-si poată freca bărbia, am să fiu bucuros cind am s-o văd mărătită.

– De ce? I-am întrebat.

– Nu prea e în apele ei deocamdată, mi-a explicat *mister* Omer. Nu că n-ar fi la fel de frumoasă ca totdeauna, căci e mai frumoasă, vă asigur că e mai frumoasă. Nu că n-ar lucra la fel de bine ca totdeauna, căci lucrează. Lucra cît săse, și acum tot cît săse lucrează. Dar îi lipsește tragerea de inimă – mi-a zis *mister* Omer și, după ce și-a mai frecat puțin bărbia și a mai tras un fum, a adăugat: Nu știu dacă veți înțelege ce vreau să spun cu vorbe ca acestea: „Trageți strășnic, nu vă încurcați, trageți cu sete, trageți toți odată, băieți, ura!“ Vedeți, asta mi se pare că-i lipsește lui Em'ly.

Chipul și gesturile lui *mister* Omer erau atât de expresive, încât, pe drept cuvînt, i-am putut face semn cu capul că-i înțelesesem gîndul. I-a făcut plăcere, pare-mi-se, că am priceput atât de repede, căci a urmat:

– Eu, unul, socot că asta se datorește mai ales faptului că-i nehotărîtă. Am stat eu mult de vorbă cu unchiul ei și cu logodnicul ei, seara, după terminarea lucrului; și socot că asta se datorește faptului că-i nehotărîtă. Nu trebuie să uitați nici o clipă, a urmat *mister* Omer, clătinînd binișor din cap, că Em'ly e o ființă nemaipomenit de iubitoare. Vorba aceea: „Din coadă de ciine nu faci sită de mătase“. La asta nu mă prea pricep eu. Dar cred că totu-i cu puțină dacă începi din vreme. A fost ea în stare, *sir*, ca din barcazul acela vechi să facă o locuință pe care nici o clădire din piatră și marmură n-o întrece!

– Într-adevăr, a făcut! am adeverit.

– Face să vezi cum se ține fetița asta drăguță de unchiul ei, cum se agață de el și cum se alintă tot mai mult pe zi ce trece. Asta înseamnă că se dă o luptă în sufletul ei. Ce rost are s-o lungească mai mult decît trebuie?

L-am ascultat cu luare-aminte pe acest bâtrân cumsecade și i-am dat dreptate din toată inima.

– De aceea le-am și spus-o, a urmat *mister* Omer pe un ton domol. Le-am spus: „Să nu credeți că Em'ly trebuie să rămînă aici pînă se-mplinește sorocul uceniciei. O lăsăm să plece oricînd poftiți. A lucrat mai bine decît mă așteptam; a învățat mai repede decît credeam; «Omer și Joram» pot să renunțe dintr-o trăsătură de condei la răstimpul ce a mai rămas; e liberă să plece cînd dorîți. Și dacă vrea, după aceea, să lucreze pentru noi la domiciliu, cu atît mai bine. Dacă nu, tot bine. În nici un caz nu ne păgu-bește“. Căci, vedeti dumneavoastră, mi-a zis *mister* Omer, atingîndu-mă cu pipa, s-ar putea, oare, ca un om suferind de astm ca mine, și care, pe deasupra, mai e și bunic, să-i facă greutăți unei floricele cu ochi albaștri, ca dînsa?

– Nicidcum, i-am zis.

– Nicidcum! Aveți dreptate! mi-a zis *mister* Omer. Bine, *sir*, vărul ei... știți că se mărită cu un vîr al ei?

– Da, știu, i-am răspuns, îl cunosc bine.

– Desigur că-l cunoașteți, a spus *mister* Omer. Bine, *sir*! Vărul ei, care, pare-se, e om cu stare și are mult de lucru, mi-a mulțumit că se poate de frumos (s-a purtat, trebuie să mărturisesc, într-un fel care mi-a făcut o impresie excelentă) și s-a dus și a închiriat o căsuță, aşa cum ne-am dori fiecare dintre noi. Căsuță e acum gata mobilată în întregime și e frumoasă ca o casă de păpuși. Dacă nu s-ar fi întîmplat necazul acesta cu agravarea bolii bietului *mister* Barkis, azi ar fi fost gata căsătoriî, pot spune. Dar aşa, au trebuit să mai amîne nunta.

– Și Em'ly, *mister* Omer? I-am întrebat. Em'ly s-a mai linîștit?

– Ei, la asta nu ne prea putem aștepta, mi-a răspuns, mîngîndu-și gușa. Despărțirea și toate schimbările, aş putea spune, i se par în același timp și apropriate, și foarte depărtate. Moartea lui Barkis n-ar trebui să le întîrzie cununia prea mult, dar, dacă s-o mai chinui bietul om, s-ar putea să se tărăgâneze lucrurile, în orice caz, precum vedeti, e o situație destul de nesigură.

– Văd, i-am zis.

– Prin urmare, a spus mai departe *mister* Omer, Em'ly e cam abătută, și cam neliniștită, poate mai mult chiar decît înainte. Pe zi ce trece pare mai legată de unchiul ei și-i vine mai greu să se despartă de noi toți. Cînd ii spun o vorbă bună, o podidesc lacrimile, și dacă ai vedea-o cînd e împreună cu fetița fiicei mele Minnie, n-ai mai uita-o niciodată. O, Doamne, cît de mult o iubește pe fetița asta! a încheiat *mister* Omer, îngîndurat.

Avînd un prilej atât de bun, m-am grăbit să-l întreb pe *mister* Omer, înainte ca discuția noastră să fie întreruptă de înapoierea fiicei și a ginerei său, dacă mai știa ceva despre Martha.

– Vai! mi-a răspuns, clătinînd din cap și părînd foarte mîhnit. Nimic bun. Oricum ați lua-o, *sir*, e o poveste tare tristă. Niciodată n-am crezut că fata asta ar fi o stricată. N-aș vrea să spun lucrul ăsta de față cu fiica mea, Minnie, fiindcă s-ar supăra, dar, zău, niciodată n-am crezut. Nici unul dintre noi n-a crezut.

Mister Omer, auzind pașii fiicei sale înaintea mea, m-a atins cu pipa și mi-a făcut semn cu ochiul, ca să-mi dea de veste. Imediat după aceea, Minnie a sosit, împreună cu bărbatul ei.

Ne-au adus știrea că starea lui *mister Barkis* era „cît se poate de proastă”; că și-a pierdut cunoștința și că în bucătărie, în clipa cînd să plece, *mister Chillip* le spuse, foarte mîhnit, că nici chiar dacă la căpătiul lui s-ar întruni Colegiul Medicilor, Colegiul Chirurgilor și toți membrii Asociației Farmaciștilor, tot nu i-ar mai putea ajuta cu nimic. Pentru cele două colegii, precizase *mister Chillip*, era prea tîrziu, iar asociația n-ar fi putut face altceva decît să-i dea otravă.

Auzind aceste vești și aflînd, totodată, că *mister Peggotty* se găsea acolo, am hotărît să mă duc și eu numai de cît. Le-am spus noapte bună lui *mister Omer* și soților Joram și, stăpînit de un sentiment de jale care facea ca *mister Barkis* să-mi pară o ființă cu totul nouă și deosebită, mi-am îndreptat pașii într-acolo.

Am bătut încetîșor la ușă și mi-a deschis *mister Peggotty*. Aceasta, cînd m-a văzut, nu s-a arătat nici pe departe atât de surprins, cît m-aș fi așteptat. Am băgat de seamă același lucru și la *Peggotty*, cînd a coborît; și de atunci am mai avut prilejul să-l observ și în alte împrejurări; și cred că, în preajma cutremurătorului deznodămînt, toate celelalte schimbări și surprise pierd orice însemnatate.

I-am strîns mîna lui *mister Peggotty* și am intrat în bucătărie, el închizînd încet ușa după mine. Micuța Em'ly sedea lîngă foc, acoperindu-și fața cu mîinile. În picioare, lîngă dînsa, stătea Ham.

Am vorbit în șoaptă, ascultînd din cînd în cînd dacă nu se aude vreun zgomot din odaia de sus. Cu prilejul ultimei mele vizite, nici că băgasem de seamă acest amânunt, dar de astă dată mi s-a părut ciudat că *mister Barkis* lipsea din bucătărie!

— Foarte frumos din partea 'neavoastră, *mas'r Davy*, mi-a spus *mister Peggotty*.

— Com nu se poate mai frumos! a întărit Ham.

— Em'ly, draga mea! a exclamat *mister Peggotty*. Ete-te! A venit *mas'r Davy*. Hai, capul sus, frumoaso! Nu-i spui nici un cuvînt lui *mas'r Davy*?

Văd și acum cum a tresărit, străbătută de un fior. Și parcă mai simt și astăzi ce rece îi era mîna cînd i-am strîns-o. Unicul semn de viață a fost că s-a tras înapoi; apoi s-a ridicat binișor de pe scaun și, tremurînd toată și fără a spune nici un cuvînt, s-a strecurat lîngă unchiul ei și și-a lăsat capul pe pieptul lui.

— Are o inimă atât de bună, a zis *mister Peggotty*, netezindu-i părul bogat cu mîna lui mare și aspră, încît nu poate-ndura durerea asta. E și firesc, *mas'r Davy*, la tinerii nedeprinși cu încercările de acest fel și care sunt și sfîlnici ca vrăbiuța mea... E firesc!

Dînsa s-a ghemuit mai tare lîngă el, tacută și fără a-și ridica privirea.

— Se face tîrziu, draga mea, i-a spus *mister Peggotty*, și a venit Ham să te ia casă. Hai! Du-te cu el, c-are suflet tot atât de bun ca tine! Ce-i, Em'ly? Ce-i, frumoaso?

Glasul ei n-a răzbătut pînă la mine, dar *mister Peggotty* își plecase capul într-o parte și părea să-o asculte, apoi i-a zis:

— Să stai cu unchiul? Nu, nu se cade să-mi ceri una ca asta! Să stai cu unchiul, fetița mea, cînd acela care-n curînd îți va fi soț a venit să te petreacă acasă? Ei, e de necrezut cît tine mititica asta la un bătrîn lup-de-mare ca mine! a declarat *mister Peggotty*, uitîndu-se la noi cu nespusă mîndrie. Nu-i atîta sare în apa mării cîtă dragoste-i poartă ea unchiului ei... prostuța asta de Em'ly!

— Are dreptate Em'ly, *mas'r Davy*! a spus Ham. Dac-asa vrea ea și dacă-i îngrijorată și speriată pe deasupra, o las aici pînă dimineață. Și rămîn și eu!

— Nu, nu, s-a împotrivit *mister Peggotty*. Nu se cade, un bărbat însurat ca tine – sau aproape însurat – să-și irosească o zi de lucru. Și nici să veghezi noaptea și să muncești ziua nu se cade. Asta nu merge! Du-te acasă și te culcă! Teamă că n-o s-avem destulă grijă de Em'ly știu că nu ți-e!

În fața acestor argumente, Ham a cedat și și-a luat pălăria, dînd să plece. Dar chiar și cînd a sărutat-o – și trebuie să spun că niciodată

nu l-am văzut apropiindu-se de dînsa fară să-mi zic în gînd că fusese dăruit din naștere cu un suflet de gentleman – Em'ly mi s-a părut că se lipește mai tare de unchiul ei, ferindu-se parcă de Ham. Am închis ușa după el, pentru ca nimic să nu tulbure liniștea ce domnea în casă; iar cînd m-am întors, l-am găsit pe *mister Peggotty* vorbindu-i mai departe miciuți Em'ly.

– Acu mă duc sus, să-i spun mătușii c-a venit *mas'r Davy*; asta o s-o mai lumineze puțintel. Pîn' mă-întorc, șezi acolo, lîngă foc, dragă, și încalzește-ți mîinile, că-s înghețate. Nu se cade să fii atât de speriată și să pui totul la inimă. Com? Vrei să vii cu mine? Bine, vino cu mine, hai! Sînt sigur, *mas'r Davy*, că fata asta nu și-ar părăsi unchiul nici chiar dacă fi izgonit din casă și ar fi nevoie să se culce pe dig, mi-a spus *mister Peggotty*, tot atât de mîndru ca și înainte. Dar foarte curînd o să vină rîndul altuia, Em'ly, foarte curînd o să vină rîndul altuia!

După aceea, cînd, suind scara, am trecut prin fața ușii odăите mele, în care era întuneric, mi s-a părut că dînsa era acolo, că o zăresc întinsă pe podea. Dar dacă într-adevăr ea a fost sau n-a fost decît o iluzie pricinuită de umbrele din odaie, nici acum nu știu.

Cît am stat în bucătărie, în fața focului, am avut râgaz să reflectez asupra spaimei față de moarte pe care o resimțea miciuța Em'ly, care, adăugată celor spuse de *mister Omer*, mi s-a părut că ar fi pricina schimbării ei, și pînă ce a coborât *Peggotty*, am avut râgaz, numărînd bătaile pendulei și pătrunzîndu-mă de reculegere din jur, să privesc mai cu îngăduință aceste slăbiciuni ale ei. *Peggotty* m-a îmbrățișat, m-a binecuvîntat și n-a mai contenit să-mi mulțumească pentru mîngîierea ce i-o aducem (au fost chiar cuvintele ei) în această restriște. M-a rugat apoi să vin sus, spunîndu-mi printre suspine că *mister Barkis* m-a iubit și m-a admirat întotdeauna; că deseori îi vorbise de mine înainte de a-și pierde cunoștință; și că era încredințată că, dacă și-ar recăpăta-o, s-ar bucura să mă vadă, dacă mai există ceva care să-l poată bucura pe lumea asta.

Cînd l-am văzut, mi s-a părut foarte puțin probabil că s-ar mai putea bucura de ceva. Zacea cu capul și umerii afară din pat, într-o poziție incomodă, rezemat pe jumătate de lădiță care costase atîtea

oboseli și griji. Am aflat apoi că, din clipa cînd nu s-a mai putut tîrî din pat ca s-o deschidă și n-a mai fost în stare să se încredeze cu ajutorul bățului miraculos că lădița se afla în siguranță, a cerut să fie așezată pe un scaun lîngă pat și că de atunci, zi și noapte, nu-și mai ridicase mîna de pe ea. Si acum își ținea brațul pe lădiță. Nu-și mai dădea seama de vreme și de oameni, dar lădița o păstra lîngă el; și ultimele cuvinte pe care le rostise (în chip de explicație) fuseseră: „Haine vechi!”

– Barkis dragă! i-a zis *Peggotty* aproape voioasă, aplecîndu-se asupra lui, în timp ce fratele ei și cu mine stăteam la celălalt capăt al patului. Uite, a venit băiatul meu scump, băiatul meu drag, *master Davy*, prin care m-ai petît, Barkis! Știi tu, acela prin care mi-ai trimis răvaș! Nu vrei să-i spui nimic lui *master Davy*?

A rămas mut și țeapân, ca lădița de la care chipul lui împrumutase singura expresie pe care o avea.

– O să se ducă o dată cu apele, mi-a zis *mister Peggotty*, punîndu-și mîna la gură.

Ochii îmi erau înecați în lacrimi și la fel erau aceia ai lui *mister Peggotty*; dar am repetat în șoaptă:

– Cu apele?

– Pe litoral, oamenii nu pot trece din viață, mi-a zis *mister Peggotty* – decît atunci cînd apele coboară. Si nu se nasc decît atunci cînd se ridică... nu vin pe lume pînă nu-ncepe fluxul. Da, o să se ducă o dată cu apele. La trei juma' se isprăvește refluxul, iar fluxul nu pornește decît după vreo juma' de ceas. De apucă să trăiască pîn' ce-ncepe fluxul, supraviețuiește pînă trece și nu se duce decît o dată cu mareea următoare.

Am rămas acolo, veghindu-l multă vreme... ceasuri întregi. Cetainică înrfurire a avut prezența mea asupra lui, în starea în care se afla, n-am să mă încumet a spune; fapt e că atunci cînd, într-un tîrziu, a început să aiureze, a îngăimat ceva despre vremea cînd mă ducea la școală.

– Își revine! a exclamat *Peggotty*.

Mister Peggotty m-a atins și mi-a șoptit cu spaimă și reculegere:

- Se duce și el și se duc și apele.
- Barkis, dragul meu... l-a îmbiat Peggotty.
- C.P. Barkis... a exclamat el cu glas stins. Femeie mai de treabă ca dînsa nici că mai e pe lume...
- Ia te uită! A venit *master* Davy! i-a zis Peggotty, căci deschise ochii.

Era cît pe-acă să-l întreb dacă mă recunoaște, cînd dînsul a dat să-mi întindă mîna și, zîmbind prietenos, mi-a zis deslușit:

- Barkis ar vrea...
- Și, fiind ceasul refluxului, s-a dus o dată cu apele.

CAPITOLUL XXXI

O nenorocire încă și mai grea

Nu mi-a venit greu să iau hotărîrea ca, la cererea lui Peggotty, să rămîn la ea pînă ce rămășițele pămîntesti ale bietului harabagiu vor fi pornit pe ultimul drum la Blunderstone. Cumpărase demult, din propriile economii, un locșor în vechiul nostru cimitir, lîngă mormîntul „fetiței scumpe“, cum îi spusese întotdeauna mamei; și acolo urmau să se odihnească.

Este și astăzi o mîngîiere pentru mine gîndul că, ținîndu-i de urît lui Peggotty și făcînd pentru dînsa tot ce-mi stătea în putință (prea puțin din păcate), mi-am manifestat din plin recunoștință. Cred însă că cea mai mare satisfacție de ordin personal și profesional am încercat-o cînd am luat asupra mea deschiderea testamentului lui *mister* Barkis.

Îmi revine meritul de a fi dat ideea să se caute testamentul în lădiță. După oarecare cercetare, a fost descoperit în lădiță, în fundul unei traiste, unde (pe lîngă resturi de paie) s-au mai găsit și un vechi ceas de aur, cu lanț și brelocuri, pe care *mister* Barkis îl purtase la nunta sa și pe care nu-l mai văzuse nimeni nici mai înainte, nici după acest eveniment; o garnitură de accesoriî pentru pipă din argint, avînd forma unui picior; o cutie în formă de lămăie, plină cu cești și farfurioare minusculă, cumpărată, bănuiesc, de *mister* Barkis ca să mi-o dăruiască încă pe vremea cînd eram copil, dar de care nu